

МЕТАЛЛОВ Василь Михайлович (Металлов Василий Михайлович; 01(13). 03. 1862, с. Антипівка Саратов. губ., нині Волгогр. обл., РФ — 01. 06. 1926, Москва) — російський церковний діяч, композитор, педагог. Магістр богослов'я (1914). Премія митрополита Макарія (1897, 1899, 1901, 1908). Навч. у Саратов. духов. семінарії (1876–82), Моск. духов. академії (1882–84). У 1884 рукопоклад. у сан священника і направлений до Михайло-Архангел. церкви (с. Липівка Царицин. пов., нині Волгогр. обл.). За підтримки Д. Разумовського, з яким листувався від 1887, отримав право регента, дозвіл на друкування влас. творів і наук. праць. Від 1887 — священник Свято-Микол. церкви, викл. церк. співу духов. семінарії (1890–95) та Закону Божого в притулку при Будинку працелюбства (від 1893 — його почес. чл.; усі — Саратов). Від 1895 на запрошення С. Смоленського — викладач дидактики (до 1906) і церк. співу (до 1910) Синодал. училища, також служив у церкві св. Василя Кесарійського в Москві. 1901–25 — професор кафедри історії та теорії церк. співу Моск. консерваторії. Від 1915 — протоієрей Казан. собору, викл. церк.-співац. палеографії Археол. інституту, Держ. академії худож. наук у Москві. Член Нагляд. ради при Синодал. училищі церк. співу, чл. комісії з опису церк. старовини Москви при Церк.-археол. відділі Товариства любителів духов. просвітництва, член-кореспондент Імператор. товариства любителів давньої писемності, чл. ради Православ. місіонер. товариства (усі — Москва). М. — представник рос. школи муз. медієвістики, автор фундам. дослідж., що склали основу розвитку науки про церк. спів у 20 ст. Проблематика його дослідж. — історія православ. богослужб. співу від часів Київ. Русі, методика розшифрування знамен. джерел. Зробив знач.

внесок у дослідж. теорії давньорус. осмогласся: вперше визначив осн. характеристиками гласу типові мелод. формули — поспівки; закрив основи теорії мелод. формул, зокрема класифікував їх за мелод. ознакою (визначив сімейства варіант. поспівок) і за місцем у композиції піснеспіву (початк., серединні, кінцеві). Наук. здобутки М. сприяли подальшому здійсненню порівнял. дослідж. сх.-слов'ян. церк. співу різних нац. традицій (рос., укр., білорус.). Автор хор. обробок (гармонізацій) монодій. піснеспівів, серед яких — київ. розспіву: «Блажени, яже избрала» (причас. вірш), «Пение на литургии святого Иоанна Златоуста», «Приидите, поклонимся» (на архієрей. літургії), «Ныне силы небесныя» (раніше опрацьована Д. Бортнянським); болгар. розспіву: «Приидите, ублажим Иосифа», «Крест Господень» (сідален 3 гласу), «Воззревше на гробный вход» (сідален 4 гласу), «Христос от мертвых воста» (сідален 5 гласу).

Основні праці

Очеркъ истории православнаго церковнаго пѣнія въ Россіи. Саратовъ, 1893; Москва, 1894; 1896; 1900; 1914; 1915; Церковное пѣніе какъ предметъ преподаванія въ народной школѣ. Саратовъ, 1893; 1894; Москва, 1896; 1903; Строгий стиль гармоніи. Опытъ изложенія основанія строгаго и строга-церковнаго стиля гармоніи. Москва, 1897; Азбука крюковаго пѣнія: Опытъ систематическаго руководства къ чтенію крюковой семіографіи пѣснопеній знаменнаго распѣва, периода киноварныхъ помѣтъ. Москва, 1899; Осмогласіе знаменнаго распѣва: Опытъ руководства къ изученію осмогласія знаменнаго распѣва по гласовымъ попѣвкамъ. Москва, 1899; Исторія церковнаго пѣнія какъ наука. Москва, 1901; Богослужбное пѣніе русской церкви. Периодъ домонгольскій. Москва, 1901; Русская семіографія. Москва, 1912.

Рекомендована література

1. Лисицын М. А. К вопросу о демественниках, клирошанах и о первоначальном пении в русской церкви (По поводу книги о. Металлова «Богослужбное пение Русской Церкви») // Муз. современник. 1917. № 7–8;
2. В. М. Металлов: [Некролог] // Муз. обозрение. 1926. № 3–4;
3. Гарднер И. Богослужбное пение русской православной церкви: В 2 т. Москва, 1998;
4. Андреева Е. В. М. Металлов: биограф. очерк // Церков. пение в истор.-литургическом контексте: Восток – Русь – Запад: Сб. ст. Москва, 2003.

Бібліографічний опис:

Металлов Василь Михайлович / О. П. Прилепа, О. П. Прилепа // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-66666>. – Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).